

Ю. П. КОРЧАГІНА

Донецький національний технічний університет

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ
ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.**

У статті дана характеристика інтегративного та компетентнісного підходів до гуманітарної підготовки майбутніх фахівців технічного профілю у сфері вищої освіти. Сучасні науковці використовують різні підходи до проблеми дослідження феномену особистісно орієнтованої освіти. Слово «підхід» вживають як дослідники так і практики. Якщо раніше в педагогічній практиці йшлося фактично про два - три підходи, то нині перелік підходів суттєво поповнився. Виходячи з розуміння необхідності переходу України на шлях гуманітарного розвитку, система вищої освіти потребує нового методологічного підходу до його організації і змісту. Саме тому, важливим питанням сьогодення є визначення найефективнішого з них.

Ключові слова: гуманізація, гуманітаризація, професійна підготовка, інтеграція, інтегративний підхід, компетентність, компетентнісний підхід, інженерна діяльність, особистість.

Постановка проблеми. Гуманізація та гуманітаризація освіти, яка розгортається сьогодні у всьому світі –це реакційні кардинальні зміни, що відбуваються. Саме цим обумовлений також поворот до особистісної та культурної моделі освіти. Професійна модель поступово здає свої позиції. У 21 столітті вона поступиться культурній та особистісній, де суб'єкти мають можливість найповніше реалізувати себе, морально вдосконалюватись та розвивати відповідно до вимог часу необхідні здібності.[7, с. 180,181]

Це звісно обумовлює серйозні трансформації в системі викладання соціальних та гуманітарних дисциплін. Потрібен підхід, який би сприяв розвитку людини, тобто протилежній технологічному, який орієнтован на професійні вміння та звички.

Метою статті є визначення сучасних професійних підходів до гуманітарної підготовки майбутніх фахівців технічного профілю, так як проблема полягає в визначенні найефективніших методів у системі професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень Нова якість освіти і професійної підготовки майбутніх фахівців, на думку багатьох учених- дослідників (С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, І. М. Козловська, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва та ін.), безпосередня пов'язана з проблемою формування і розвитку у вищій технічній школі інтегрованих знань, вмінь і навичок майбутніх фахівців на основі міждисциплінарного зв'язку гуманітарних, природничих і технічних циклів дисциплін і ширше- їх практичного використання в майбутній професійній діяльності. [3, с. 6]

Дослідженнями теоретичних і практичних аспектів підготовки майбутніх інженерів в умовах інтеграції займаються багато вчених, зокрема вітчизняні та російські. Отже, розроблялись методологічні проблеми інтеграції (С.У.Гончаренко, О.В. Сергєєв), методологія гуманізації освіти (І. А. Зязюн, Н.Г.Ничкало), гуманізація та гуманітаризація вищої освіти (С. У. Гончаренко), інтеграція змісту інженерної освіти (Ю. М. Сьомін), інтеграційні процеси у вищій школі(І. П. Яковлев), теорія інтеграції освіти (О. Я. Данилюк), концепція інтегративної картини освіти (Г.Н. Сериков) та інші.

Основний текст. У нових умовах, коли суспільним зусиллям здійснюється прорив до формування нової парадигми історичного процесу, перехід до нової логіки та методології гуманітарної науки стає особливо актуальним. Цей перехід повинен здійснюватися не у формі перемоги однієї думки над іншою, а шляхом спільного осмислення результатів отриманого досвіду.[7, с. 177, 178]

Природнично-наукова та інженерна діяльність, а також підготовка фахівців цих профілів мають перебувати не на якомусь узбіччі культурних процесів, а у їхньому центрі. Щоб досягти цього, є необхідною, означає, переорієнтація зазначених сфер людського життя у гуманітарному, гуманістичному, особистісному напрямку. Дуже корисним є введення до планів професійної і предпрофесійної підготовки фахівців, про яких йдеться, дисциплін філософського, культурологічного, мистецького, соціологічного, психологічного змісту.

Болонський процес, хоч досі нерідко піддається сумніву, насправді дедалі більше демонструє свій потужний особистісно орієнтований потенціал. Це виявляється в цілях, задачах, принципах, підходах, методах «болонізації» та їх практичних реалізаціях. [5, с.6]

В рамках Болонського процесу за проектом Європейської комісії «Настроювання освітніх структур у Європі» (англ. Turning Educational Structures in Europe) з 2000р. розвивається і успішно застосовується компетентнісний підхід, що багатоаспектно враховує потреби та інтереси студентів.

Компетентність (лат. *competens* - відповідний, здатний) – психологічна якість, яка означає силу і впевненість, що виходить із почуття власної успішності й користності, які дають людині усвідомлення своєї спроможності ефективно взаємодіяти з оточенням.

Аналіз наукової літератури показує, що науковці, які вивчають проблему компетентності в педагогіці та психології, ще не досягли однаковості в визначенні цього поняття і дають різні його трактування. Більшість авторів під компетентністю розуміють загальну здатність і готовність особистості до дії, що ґрунтується на знаннях і досвіді, набутих завдяки навчанням і вихованню, зорієнтованих на становлення фахівця як суб'єкта життя і культури, активну інтеграцію в суспільство, освоєння багатогранної ролівої палітри.

Проект Європейської комісії, в якому застосовується компетентнісний підхід, багатоаспектно враховує потреби та інтереси студентів. Цей проєкт пропонує результативну й ефективну методологію розроблення, реалізації, оцінювання, розвитку освітніх програм як основної класифікаційної одиниці освіти за її рівнями (циклами), галузями (предметними областями) і типами (академічним і професійним). [5, с. 7, 8]

Компетентності відкривають шлях до гнучкості, автономності, різноманітності в розробленні освітніх програм, що із застосуванням спільної термінології ведуть до певних порівнювальних результатів, чітко визначених та співставлюваних академічних ступенів і кваліфікацій, а відтак стають контрольними параметрами.

Ключовим моментом у концепції організації навчальної діяльності, підпорядкованої досягненню конкретного результату, вираженого в термінах компетентностей, стає вироблення механізму визначення навчального навантаження в термінах часу для опанування спланованого результату. Такий механізм, що спирається на поняття кредиту як часу, потрібного типовому студенту в конкретних умовах для досягнення очікуваного результату, пропонує ECTS. . [5, с. 11]

В наш час визначальною тенденцією стає синтез знань, взаємно збагачення наук як всередині суспільствознавства, так і зовні із суміжними технічними науками, тобто інтегративний підхід. [7, с. 183]

Розв'язання проблеми інтеграції знань з гуманітарних дисциплін пов'язано з розвитком ідеї національної та загальнолюдської культури в змісті освіти. Інтеграція гуманітарних інтегрованих знань у соціальну картину світу сьогодні визнана на рівні її доцільності, однак конкретні розробки змісту, форм та методів такої інтеграції, виявлення її тенденцій та закономірностей досліджуються в основному на емпіричному рівні. [4, с. 114,115]

Експериментальні дослідження проводяться з проблем викладання гуманітарних дисциплін у навчальних закладах технічного профілю.

У роботах Л. А. Руденка проводилися дослідження з проблем вивчення культурології у вищих технічних навчальних закладах для майбутніх спеціалістів у галузі «Машинобудування та автотранспорт», «Хімічні технології», «Технології органічних

речовин». Дослідницею з'ясовано позиції щодо естетико- культурологічної підготовки у вищій школі, виявлено загальний рівень естетичного розвитку респондентів та бачення студентами естетико- культурологічної підготовки у своєму закладі. Результати свідчать про прагнення студентів не лише оволодіти технічними навичками професії, опанувати її науку, а й бути ерудованою, творчо розвинутою особистістю з високим рівнем культури.[1, с.133]

За результатами дослідження Ю. Александрова виявлено, що явище професійної деформації займає досить значне місце у професійній діяльності інженера залізничного транспорту, хоча значно відрізняється за суттю від аналогічного явища у діяльності працівників органів внутрішніх справ, медичних працівників тощо. За результатами доведено, що можна запобігти явищу професійної деформації інженерів залізничного транспорту, виділивши її можливі причини та наслідки.[1, с. 134]

Зростання інтересу до мовної підготовки студентів вищих технічних навчальних закладів зумовлено багатьма причинами. Одна з них полягає в тому, що фундаментальна підготовка фахівця може бути досягнена тільки в умовах широкої гуманітаризації технічної освіти. Інша причина вбачається в тому, що чим вищий рівень культури людини, тим легше їй вирішувати технічні завдання.[3, с. 9]

Результати опитування фахівців-практиків переконують, що «рівень володіння технікою спілкування істотно впливає на швидкість адаптації молодого спеціаліста у виробничому колективі».[1, с. 134]

Висновки. Проаналізувавши два підходи до підготовки студентів вищих технічних навчальних закладів можна зробити деякі висновки щодо кожного з них.

Отже, використання компетентнісного підходу в поєднанні з ECTS дає змогу перейти від навчальних програм, орієнтованих на викладача, до програм, що спрямовані на студента. Оскільки компетентнісний підхід в організації навчання певним чином змінює роль викладача, оскільки вона потребує конкретизації. Ця роль насправді стає більш спрямовуючою, супроводжуючою щодо досягнення студентом певних результатів. Важливу роль у гарантуванні якості відіграє взаємодія, обмін інформацією та досвідом викладачів, асоціацій інших зацікавлених учасників вищої освіти. Адже від їхньої колективної думки і позиції значною мірою залежить реалізація потенціалу, що міститься в Болонському процесі, його зближуючої спрямованості та кінцевої мети- взаємного визнання в європейському простері вищої освіти періодів навчання, ступенів та кваліфікацій, освітніх результатів, які виражені в термінах компетентностей та навчального навантаження.

Результати аналізу стану практики формування системи інтегрованих знань з гуманітарних дисциплін студентів технічних університетів показує, що гуманітарні дисципліни викладаються ізольовано одна від одної, не забезпечують цілісної системи гуманітарних знань. Але саме гуманітарні знання є основою загальної та професійної культури інженера. Разом з цим, не можна не відзначити, що посилюється тенденція до взаємозв'язку у вивченні гуманітарних знань. Однак зміст, методи та форми їх інтеграції у цьому контексті вимагають окремого дослідження. Неможливо не погоджуватись, що інтегративне вивчення змісту гуманітарних дисциплін є не лише кращим у порівнянні з предметними, але оптимальним щодо результативності та економічнішого щодо втрат часу.

Список використаних джерел

1. Вознюк О. Аналіз практики інтеграції гуманітарних знань студентів у технічних університетах.//Вісник національного технічного університету України. «Київський політехнічний інститут.»-2003.-№3(9).-С.133-138.
2. Вознюк О. Інтегративний підхід до вивчення гуманітарних дисциплін у технічних університетах: Методологічний посібник.- Дрогобич: Коло, 2003.-72с.
3. Каверіна О. Інтегративний підхід до формування готовності студентів вищих технічних навчальних закладів до професійної комунікації: теоретико-методологічний аспект: монографія/ за ред. П. В. Стефаненко//МОН України. АПН України. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих.-Д, 2009.-275с.

4. Коломієць А.М., Коломієць Д.І. Взаємозв'язок природничих і технічних наук як передумова інтеграції змісту освіти.// Наукові записки. Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. Педагогіка і психологія.-2000.-№2.-С.114-118.

5. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: Колективна монографія/ автори: В. Андрущенко, Н. Дівінська, Б. Корольов та інш.- Київ: Педагогічна думка, 2008.-256с.

6. Романовський О.Г., Гура Т.В. Управлінська компетентність як напрям гуманізації освіти у життєвих перспективах майбутніх інженерів.// Теорія і практика управління соціальними системами.-2007.-№4.-С.61-69.

7. Саух П. Ю. Зміна системи соціокультурних проєкцій гуманітарної науки і сучасні трансформації освіти./ Психолого-педагогічні основи гуманізації виховання і навчання в школах і вищих навчальних закладах: Збірник наукових праць.-Рівне, 2000.-340с.

Надійшла до редколегії 29.09.2011

Корчагина Ю. П. Современные подходы к гуманитарной подготовке студентов высших технических учебных заведений

В статье дана характеристика интегративного и компетентного подходов к гуманитарной подготовке будущих специалистов технического профиля в сфере высшего образования. Современные ученые используют разные подходы к проблеме исследования феномена личностно ориентированного образования. Если раньше в педагогической практике речь шла фактически о двух- трех подходах, то в настоящее время перечень подходов значительно увеличился. Так как Украина переходит на путь гуманитарного развития, в системе организации и содержания высшего образования требуется новый методологический подход. Актуальным вопросом является определение наиболее эффективного подхода из числа существующих.

Ключевые слова: *гуманизация, гуманитаризация, профессиональная подготовка, интеграция, интегративный подход, компетентность, компетентный подход, инженерная деятельность, личность.*

Korchagina Y. The modern approaches to humanitarian training for the students of the insitutes of higher education

In the article the characteristics of integrative and competencetive approaches to the humanitarian training for future specialists of technical profile in the sphere of the higher education are stated. Modern scientists use different approaches to the problem of investigation of the phenomenon of the professionally-oriented learning. Earlier there were two - three approaches in the pedagogical practice, but nowadays the list of them has increased noticeably. Ukraine is converting to the way of humanitarian development, so the new methodological approach is required for the system of the higher education. It is relevant to determine the most effective approach of all being.

Key words: *humanization, humanitarization, professional training, integration, integrative approach, competence, competencetive approach, personality, engineering activity.*